

Öğretim İlke ve Yöntemleri

Editörler:

Mustafa ŞANAL

Bünyamin ÇETİNKAYA

Editörler: Prof. Dr. Mustafa ŞANAL - Doç. Dr. Bünyamin ÇETİNKAYA

ÖĞRETİM İLKE VE YÖNTEMLERİ

ISBN 978-625-6764-77-4

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Aralık 2023, Ankara

Yayın-Proje: Begüm Buse Gül
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım AŞ
Saray Mah. 126 Cad. No: 20/A
Kazan/ANKARA
Tel: (0312) 802 00 53-54

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

“Öğretmenler; Yeni nesli, Cumhuriyetin fedakâr öğretmen ve eğitimcilerini, sizler yetiştireceksiniz ve yeni nesil, sizin eseriniz olacaktır.”

“Cumhuriyet sizden “fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür” nesiller ister.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

İnsanlık, tarihi boyunca her dönem karanlıklar ve cahillikle mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bir yanda cehalete esir olup, inkârında olanlar varken öte yanda bu cehaletle mücadele eden insanlar var olmuştur. Kutsal kitap Kur’an-ı Kerim ilk emir olarak “oku” diyerek insanlığın cehaletinin önüne geçmeye yönelik emirlerde bulunmuştur. “Oku” yani öğren. Kendini eğit ve geliştir.

Eğitim, organizmanın davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve istenilen değişikliklerin meydana getirilmesi süreci olarak ta tanımlanmaktadır. Bu süreç anlık veya kısa süreli bir süreç değildir. Oldukça meşakkatli ve uzun soluklu bir süreç olması nedeniyle de maliyeti yüksek bir süreç olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda bu sürecin başarıya ulaşabilmesinin bazı koşulları da vardır. Örneğin bireyin hazır bulunuşluk düzeyi, istekli olması, merak, ihtiyaç, güdülenme ve motivasyon gibi bir çok faktör eğitim sürecinin başarı düzeyini belirleyen faktörler olarak sıralanabilir.

Eğitim ve öğretim süreçleri toplumların kültürlerinden, psikolojilerinden ve daha birçok faktörlerinden etkilenecek yürütülmek durumunda kalınan ve bu haliyle hedef ve başarı durumları sonuç olarak ortaya koyulan süreçlerdir. Eğitim-öğretim etkinlikleri genel olarak ülkelerin politika yapıcılarının ortaya koydukları iradeye bağlı olarak belirlenen programlar, yöntem ve teknikler ile uygulama alanında yerini bulmaktadır. Ülkemizde de Türk Milli Eğitiminin temel amaçları doğrultusunda eğitim politikaları politika yapıcılar tarafından belirlenerek uygulama sahasında yani örgün ve yaygın eğitim kurumlarında yerini almaktadır. Dolayısıyla eğitim kurumlarında uygulanan ya da uygulanması istenen programlar aynı zamanda politika yapıcılar tarafından takip edilir. Peki, bu programları kim ve neye göre uygular?

Öğretmenlik mesleği yeryüzünde var olan en kutsal, en zor ve de en büyük sorumluluk gerektiren meslektir. Eğitim öğretim programlarını uygulamak, müfredatı takip etmek ve aynı zamanda da eğitim sisteminin öngördüğü öğrenci merkezli eğitim yaklaşımından hareketle öğrencilerin bireysel farklarını dikkate almak hiçte kolay bir iş değildir. Bu nedenle öğretmenler kendilerine yüklenen bu zor görevin altından daha rahat kalkabilsinler diye eğitim fakültelerinde alan derslerinin yanında pedagojik formasyon dersleri de almaktadırlar. Bu dersler ile sınıf yönetimi, iletişim, gelişim dönemleri ve psikolojisi ve rehberlik gibi konular-

da kendilerini geliştirme imkânı bulan öğretmen işini yaparken kendisine teslim edilmiş olan her bir öğrencisini kendi evladından da öte tutarak büyük bir özveri ile mesleğini yapmaya çalışmaktadır. Bu süreçte de elbette ki öğretim ilke ve yöntemleri konusunda da almış olduğu eğitimden üst düzeyde yararlanmaktadır.

“Öğretmen” olabilmek için gecesini gündüzüne katıp, sabahlara kadar çalışıp Eğitim Fakültesini kazanan ve sonrasında Eğitim Fakültelerinde “Öğretmen” olmak hayaliyle eğitim gören “Öğretmen” arkadaşlarımızın faydalanmaları için hazırladığımız bu kitabın amacına ulaşması en büyük dileğimizdir. Kitabın yazımında ve yayımında katkısı bulunan tüm yazarlarımıza ve yayınevimize teşekkür ediyor, saygılar sunuyoruz.

Aralık, 2023

Prof. Dr. Mustafa ŞANAL

Doç. Dr. Bünyamin ÇETİNKAYA

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Prof. Dr. Mustafa ŞANAL - Doç. Dr. Bünyamin ÇETİNKAYA

1. Bölüm: Öğretim İlke ve Yöntemleriyle İlgili Temel Kavramlar

Prof. Dr. Fikret GÜLAÇTI, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-3200-1994

2. Bölüm: Öğretim Süreci ve Meslek Olarak Öğretmenlik

Prof. Dr. Mustafa ŞANAL, Giresun Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-3293-8154

Doç. Dr. Temel TOPAL, Giresun Üniversitesi

ORCID No: 0000 0002 6210 816X

3. Bölüm: Öğrenme Ortamında Etkili İletişim Becerileri

Dr. Bünyamin ÇETİNKAYA, Giresun Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8435-5885

Uzm. Psk. Dan. Melike ERDOĞAN

ORCID No: 0000-0002-7990-7873

4. Bölüm: Öğretim Planları ve Öğretimin Planlanması

Dr. Ümmü Gülsüm DURUKAN, Giresun Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9279-2812

5. Bölüm: Öğrenme ve Öğretim İlkeleri

Dr. Özge METİN, Giresun Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-3150-0967

6. Bölüm: Eğitimde Hedef ve Hedeflerin Belirlenmesi

Prof. Dr. Hasan Hüseyin AKSU, Giresun Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4898-6476

7. Bölüm: Öğretimde Program Tasarımı

Prof. Dr. Mustafa ŞANAL, Giresun Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-3293-8154

Doç. Dr. Temel TOPAL, Giresun Üniversitesi

ORCID No: 0000 0002 6210 816X

8. Bölüm: Öğretim Kuram ve Modelleri

Dr. Ekrem CENGİZ, Bayburt Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7620-9543

9. Bölüm: Öğretim Yöntemleri

Dr. Mustafa UZOĞLU, Giresun Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4346-5161

10. Bölüm: Öğretim Teknikleri

Öğr. Gör. Zeynep ÇİFTÇİ, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
ORCID No: 0000 0002 0971 8508

11. Bölüm: Öğrenme Stilleri

Dr. Yeliz TİRYAKİ GÖKSU, Giresun Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3502-8885

12. Bölüm: Düşünme Biçimleri (Becerileri)

Dr. Bünyamin ÇETİNKAYA, Giresun Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8435-5885
Uzm. Psk. Dan. Melike ERDOĞAN, Giresun Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7990-7873

13. Bölüm: Öğretim Materyalleri

Dr. Mustafa Serkan ABDÜSSELAM, Giresun Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3253-7932

14. Bölüm: Öğrenme ve Öğretimde Başarı

Prof. Dr. Hasan Hüseyin AKSU, Giresun Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4898-6476

15. Bölüm: Sınıf İçi Öğrenmelerin Değerlendirilmesi

Dr. Mustafa UZOĞLU, Giresun Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4346-5161

16. Bölüm: Öğrenme ve Öğretme Sürecinde Yeni Yaklaşımlar

Dr. Özge METİN, Giresun Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3150-0967

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM ÖĞRETİM İLKE VE YÖNTEMLERİYLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Giriş.....	1
Eğitim.....	2
İnformal Eğitim	3
Formal Eğitim.....	3
Örgün Eğitim.....	4
Yaygın Eğitim.....	4
Öğretim.....	5
Eğitim ve Öğretimin Farkı.....	5
Kültür	6
Hedef (Amaç, Gaye, Erek)	6
Kuram (Teori).....	7
Yaklaşım	7
Strateji.....	8
Teknik	8
Öğrenme.....	8
Öğrenmenin Temel Kavramları.....	9
Anlama	9
Kasıtlılık ve İstendiklik (istemli)	9
Yaşantı (Deneyim).....	10
Davranış.....	10
Süreç.....	10
Öğrenci	10
Öğretmen	11
Benlik (algılama)	11
Algıda Belleğin Rolü Nedir?	12
Öğrenmeyi Öğrenme.....	12
Öğretme.....	12
Öğretim.....	13
Program	13
Eğitim Programı.....	13

Öğretim Programı.....	14
Ders Programı	15
Örtük Program (resmi olmayan program, gizli müfredat).....	15
Öğretim Stratejisi.....	16
Öğretim Yöntemi.....	16
Öğretim Tekniği	17
Ölçme ve Değerlendirme	17
Dönüt (Geribildirim).....	18
Özet	18
Kaynakça.....	18

2. BÖLÜM

ÖĞRETİM SÜRECİ VE MESLEK OLARAK ÖĞRETMENLİK

Giriş.....	21
Etkili Ders Verme Süreci Oluşturma	23
Öğretmen Yeterlik Alanları.....	24
İyi Bir Öğretmende Bulunması Gereken Özellikler.....	26
Sınıf İçinde Öğretmen Davranışları.....	27
Öğretmen Tipleri.....	28
Öğretmenlik Mesleğinin Statüsü	29
Öğretmenlik Mesleğinin Yasal Dayanakları	30
Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılanması.....	31
Eğitim Fakültelerinin Yapılanmasında 2006 Düzenlemesi.....	32
Eğitim Fakültelerinin Yapılanmasında 2018 Düzenlemesi.....	32
Özet	33
Kaynakça.....	34

3. BÖLÜM

ÖĞRENME ORTAMINDA ETKİLİ İLETİŞİM BECERİLERİ

Giriş.....	35
İletişim Nedir?	36
Etkili İletişim.....	38
Etkili İletişimin Bireye Sağladığı Faydalar	39
Sınıf Ortamında Etkili İletişim	40
Sınıf Atmosferinde Olması Gerekenler	41
İletişim Türleri	41

Dinleme Becerileri	42
İletişimde Ben Dili Sen Dili	44
İletişim Engelleri.....	45
Özet	46
Kaynakça.....	47

4. BÖLÜM

ÖĞRETİM PLANLARI VE ÖĞRETİMİN PLANLANMASI

Giriş.....	49
Öğretim Etkinliklerinin Planlanması	49
Plan Hazırlarken Dikkate Alınacak Temel Öğeler	51
Öğretim Etkinliklerinin Tasarlanması	53
Öğretim Etkinliklerinin Uygulanması	54
Öğretim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi	55
Öğretim Programı ve Öğretim Planları.....	55
Plan Türleri	56
Öneriler.....	62
Özet	62
Kaynaklar.....	63

5. BÖLÜM

ÖĞRENME VE ÖĞRETİM İLKELERİ

Giriş.....	65
Amaca (Hedefe Uygunluk) Görelilik İlkesi.....	66
Bireye (Öğrenciye) Görelilik İlkesi.....	67
Bilinenden Bilinmeyene İlkesi.....	67
Yakından Uzağa İlkesi.....	68
Somuttan Soyuta İlkesi	68
Kolaydan Zora (Basitten Karmaşığa) İlkesi	69
Açıklık (Ayanılık) İlkesi.....	69
Transfer (Bilginin Kullanılması) İlkesi	70
Ekonomiklik (Tasarruf) İlkesi	70
Hayata Yakınlık (Yaşama Dönüklük/Hayatilik) İlkesi.....	70
İş-Aktivite (Yaparak-Yaşayarak) İlkesi.....	71
Güncellik (Aktüalite) İlkesi.....	71
Bütünlük İlkesi.....	72

Sosyallik (Otoriteye İtaat ve Özgürlük) İlkesi.....	72
Özet	73
Kaynakça.....	74

6. BÖLÜM

EĞİTİMDE HEDEF VE HEDEFLERİN BELİRLENMESİ

Giriş.....	75
Bloom Taksonomisi	78
Bilişsel Alan.....	79
Duyuşsal Alan.....	81
Devinişsel (Psikomotor) Alan	82
Yenilenmiş Bloom Taksonomisi	84
Bloom Taksonomisinin Eğitim-Öğretim Açısından Önemi	86
Yeni Marzano ve Kendall Taksonomisi	86
Özet	88
Kaynakça.....	89

7. BÖLÜM

ÖĞRETİMDE PROGRAM TASARIMI

Giriş.....	91
Eğitim Programının Öğeleri	92
Eğitimde Program Tasarımı.....	93
Konu Merkezli Program Tasarımları.....	94
Öğrenen Merkezli Tasarımlar	95
Sorun Merkezli Tasarımlar	96
Program Geliştirmede Kuramsal Temeller	97
Eğitimde Program Geliştirme.....	100
Program Geliştirme Sürecinin İlkeleri	100
Program Geliştirme Süreçlerinde Öğretmenlerin Rol ve Sorumlulukları.....	101
Eğitimde Program Değerlendirme.....	102
Program Değerlendirme İle Program Geliştirme Arasındaki İlişki.....	103
Özet	104
Kaynakça.....	104

8. BÖLÜM

ÖĞRETİM KURAM VE MODELLERİ

Öğrenme Nedir?	107
Öğretim Nedir?	108
Öğretme Nedir?	109
Kuram (Teori) Nedir?	109
Davranışçı Öğrenme Kuramı	111
Bilişsel Öğrenme Kuramı	113
Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı.....	116
Öğretim Modelleri Nelerdir?	121
Tam Öğrenme Modeli	121
Sunuş Yoluyla Öğretim Modeli	123
Bilgi İşleme Modeli	124
Öğrenme Döngüsü Modelleri	125
Özet	127
Kaynakça.....	128

9. BÖLÜM

ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Giriş.....	133
Anlatım Yöntemi	134
Tartışma Yöntemi	135
Problem Çözme Yöntemi	137
Gösterip Yaptırma Yöntemi.....	138
Örnek Olay Yöntemi	139
Bireysel Çalışma Yöntemi.....	140
Modüler Öğretim Yöntemi.....	141
Okuma Çemberi Yöntemi	141
Yaratıcı Drama Yöntemi	142
Laboratuvar Yöntemi	143
Özet	145
Kaynakça.....	145

10. BÖLÜM ÖĞRETİM TEKNİKLERİ

Giriş.....	147
Yaygın Olarak Kullanılan Öğretim Teknikleri.....	147
Beyin Fırtınası	148
Görüş Geliştirme.....	150
Altı Şapkalı Düşünme	152
Altı Ayakkabılı Uygulama	154
Balık Kılıçığı.....	156
İstasyon.....	157
Soru- Cevap Tekniği	158
Sınıf Dışı Öğretim Teknikleri	160
Gezi	160
Gözlem.....	161
Görüşme.....	162
Ev Ödevi	163
Özet	163
Kaynakça.....	163

11. BÖLÜM ÖĞRENME STİLLERİ

Giriş.....	165
Öğrenme Stili Modelleri.....	167
Jung'un Psikolojik Tipler Kuramı.....	167
Myers ve Briggs Tip Göstergesi Modeli	168
Lawrence Öğrenme Stili	169
Fleming ve Mill Öğrenme Stili Modeli (VARK).....	169
Kolb Öğrenme Stilleri Modeli.....	172
Dunn ve Dunn Öğrenme Stili Modeli	175
Gregorc'un Öğrenme Stili Modeli.....	177
McCarthy Öğrenme Stilleri Modeli (4MAT Öğrenme Modeli).....	178
Öneriler.....	179
Özet	181
Kaynakça.....	181

12. BÖLÜM DÜŞÜNME BİÇİMLERİ (BECERİLERİ)

Giriş.....	183
Analitik Düşünme.....	184
Bütünleştirmeci (Birleştirici) Düşünme.....	186
Eleştirel Düşünme.....	186
Lateral (Yanal) Düşünme.....	187
Iraksak Düşünme.....	188
Yakınsak Düşünme.....	189
Metabolişsel Düşünme - Üst Biliş.....	191
Yansıtıcı Düşünme.....	192
Yaratıcı Düşünme.....	193
Dönüşümsel Düşünme.....	194
Refleksif Düşünme.....	195
Hipotetik Düşünme.....	195
Tümevarım Düşünme.....	196
Tümdengelim Düşünme.....	197
Özet.....	198
Kaynakça.....	198

13. BÖLÜM ÖĞRETİM MATERYALLERİ

Giriş.....	201
Hazırlama İlkeleri.....	205
Duyuların Öğrenmedeki Yeri.....	206
Öğretim Araç-Gereçlerinin Sınıflandırılması.....	209
İşitsel.....	209
Görsel.....	212
Görsel-İşitsel.....	215
Dijital Teknoloji Destekli Öğretim Materyalleri.....	216
Özet.....	218
Kaynakça.....	219

14. BÖLÜM

ÖĞRENME VE ÖĞRETİMDE BAŞARI

Giriş.....	221
Ölçme ve Değerlendirmede Temel Kavramlar	222
Ölçme.....	222
Ölçmede Hata Türleri	226
Değerlendirme.....	227
Değerlendirme Türleri (Ölçüte Göre)	228
Değerlendirme türleri (Amacına Göre)	229
Not Verme ve Raporlama	230
Öğretmen Kanaatinin Önemi.....	230
Not ve Puan Vermenin İşlevleri	232
Not verme ve Puanlama Yaklaşımları.....	233
Karne Notlarına Karar Verme	234
Öğrenci Gelişimini Velilere Rapor Etme.....	235
Özet	236
Kaynakça.....	237

15. BÖLÜM

SINIF İÇİ ÖĞRENMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Giriş.....	239
Eğitimde Kullanılan Ölçme Araçları	240
Yazılı Yoklamalar	242
Sözlü Yoklamalar (Mülakat).....	243
Kısa Cevaplı Testler	244
Doğru-Yanlış Testleri	246
Çoktan Seçmeli Testler	246
Eşleştirmeli Testler	248
İş ve Performans Testleri	249
Ödev ve Projeler	249
Portfolyo Değerlendirme	250
Rubrik (Dereceli Puanlama Cetveli)	251
Öz Değerlendirme.....	252
Akran Değerlendirme.....	252
Kontrol Listesi (Check List).....	253
Dereceleme Ölçekleri	253
Gözlem.....	253

Yapılandırılmamış Gözlem.....	254
Yapılandırılmış Gözlem	254
Görüşme	254
Özet	255
Kaynakça.....	255

16. BÖLÜM

ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜRECİNDE YENİ YAKLAŞIMLAR

Giriş.....	259
Harmanlanmış Öğrenme (Blended Learning)	259
Harmanlanmış Öğrenmenin Hedefleri.....	261
Harmanlanmış Öğrenme Bileşenleri.....	263
Harmanlanmış Öğrenme Modelleri	263
Ters-Yüz Edilmiş Sınıf Modeli (Flipped Classroom).....	264
Hibrit Eğitim (Hybrid Learning).....	265
Özet	266
Kaynakça.....	267
Editörler Yazarlar Hakkında.....	269